

[B] **DAAROM ZIJN SCHRIJVERS DE GEVAARLIJKSTE FIGUREN. TWEE ROMANS VAN BOUKE BILLIET**

“Ik weet alleen tien kamelen”: dat zijn de laatste woorden van een hoogzwangere immigrante, net voor een loskomende steen haar op het hoofd raakt. Haar dochter wordt alsnog gezond geboren en krijgt de naam TienKamelen. In het kasteel van Bokkele, dat dienstdoet als rusthuis, groeit ze op als weeskind. Daar omringen welwillende bejaarden haar met verhalen. Haar afgeschermd jeugd eindigt bruusk als de gemeentesecretaris vraagt haar ongeoorloofde verblijf zo snel mogelijk te beëindigen. In Zaragoza begint ze een nieuw leven en ontfuselt ze aan talloze lotgenoten even talloze levensverhalen. Met zijn rijpe debuut *In de naam van TienKamelen* (2012), plaatste Bouke Billiet (Gent, 1981) “zich overtuigend op de literaire kaart”, zo schreef het *Noordhollands Dagblad*. De auteur, historicus van opleiding, werd met dit boek ook genomineerd voor de Bronzen Uil (een literaire prijs van het Vlaamse Willemsfonds).

De opvolger *Wij waren Trojanen* (2015) speelt zich af op de eilanden Liggekind en Andreilands, “Gods knieën” genoemd en het enige wat er na de zondvloed van 1672 nog rest van onze wereld. In dat zorgvuldig opgebouwde universum worden Pollux en Fay aan het eind van de twintigste eeuw op dezelfde dag geboren. Een verhaal over liefde en voorbestemming dient zich aan. Tegelijkertijd zien we hun schepper aan zijn bureau worstelen met de plot en duiken in de roman ook lezers op die het manuscript gretig van commentaar voorzien. (“Dat slaat nergens op”, merkt een van de lezeressen op.)

Feit en fictie die onlosmakelijk met elkaar verstrengeld worden, de schepping die de schepper in zijn macht houdt – heel origineel is het niet. Wel verrassend is de combinatie van dat concept met een avonturenroman, zeker na Billiets geëngageerde debuutroman over immigratie. Al snel wordt echter duidelijk dat er heel wat parallellen te trekken zijn tussen Billiets twee romans enerzijds en tussen de fictieve eilanden en onze maatschappij anderzijds. Zo laat Billiet zijn eilandbewoners voluit discussieren over ongelijkheid, politieke instabiliteit en belastingsystemen. In een lezing op de Antwerpse Boekenbeurs in 2013 heeft de auteur zijn vormkeuze nader toegelicht. Hij wilde ontdekken of hij een avonturenroman kon schrijven die toch literair is,

een boek “waarin door middel van het verhaal een groter verhaal wordt verteld, over de menselijkheid der mensheid”.

De personages in Billiets boeken zijn mensen die op diverse manieren “niet bestaan”. In *de naam van TienKamelen* kiest resoluut voor figuren aan de zelfkant van de maatschappij, zoals bejaarden die betekenisloos worden na hun pensioen of migranten zonder papieren. Is dat niet-bestaan in zijn debuutroman nog figuurlijk te interpreteren, dan wordt het letterlijk in *Wij waren Trojanen*. We zien de pen die de personages op papier zet in de vorm van “een reusachtige ijzereen punt die zich in de grond boorde en de hele fictieve wereld openreet”.

Tegen die “onbestaande” status is maar één remedie mogelijk: verhalen. Die vertellen je welke richting je uitgaat, zoals een van de bejaarden aan TienKamelen uitlegt, en stellen je in staat je eigen identiteit te creëren. Door verhalen worden Pollux en Fay bovendien steeds reëler, totdat ze op een bepaald moment de realiteit binnendringen om hun eisen wat betreft de verdere ontwikkelingen in het boek kenbaar te maken aan het schurftige alter ego van schrijver Billiet. Verhalen bieden kansen: “Een verhaal toont net als het verleden dat niets hoeft te blijven zoals het is. Onze kennis stelt ons in staat om te bouwen, maar onze verbeelding vertelt ons welk huis we willen.”

De personages die in beide boeken het hardst om verandering schreeuwen, zijn dan ook verhalenprokkelaars en -vertellers. Vooral Fay en TienKamelen, “een revolutie op zich” volgens een van de rusthuisbewoners, putten net als kamelen uit zorgvuldig opgebouwde reserves om hervormingen te realiseren. Een ongebreidelde nieuwsgierigheid zet beiden ertoe aan om kennis te verzamelen – een *conditio sine qua non* om zelfstandig te zijn. Wanneer Billiet hen laat slagen in die missie, toont hij zich als auteur van zijn meest idealistische kant. Zelf omschrijft TienKamelen het in woorden die even goed van Fay konden zijn: “Hoe meer je zelf kunt, hoe zelfstandiger je bent. Hoe vrijer je bent, hoe meer je jezelf bent.” Voor TienKamelen betekent autonomie zelf elektriciteit opwekken. Voor de eilandbewoners van Liggekind is “vrijheid [...] een moestuin”.

Dergelijke ideeën over vrijheid en identiteit zijn talrijk in de romans van Billiet, met name in zijn

debuut. Ze worden verwoord door personages die veelal dezelfde ironische stem delen. Neem nu het verhaal van Meyrem die ooit dokter was maar nu bedden opmaakt: “Ik wilde mensen beter maken. Daarom werd ik dokter. Ik wilde mensen écht beter maken, niet gewoon minder dood van de tbc. Daarom ging ik in de politiek. Ik wilde dingen veranderen. Daarom ging ik naar de gevangenis.” Ook aan *Wij waren Trojanen* is zulke ironie niet vreemd. Billiet lijkt zelfs een vleugje parodie in zijn roman te smokkelen met clichématige formuleringen als “een toontje lager zingen” en “wee je gebeente als je mij iets op de mouw probeert te spelden”. Een troubadour neemt in Billiets tweede boek de rol van de auteur over, maar doet met zijn karikaturale toon soms wat afbreuk aan de psychologie van Pollux. Fay komt beter uit de verf als een meer genuanceerdere en kalme versie van TienKamelen uit Billiets eerste boek.

Om te kunnen overtuigen als psychologische romans, klinkt de stem van de maatschappijkritische historicus af en toe wat te sterk door. Bovendien leidt een overdosis aan nevenpersonages en plotwendingen de aandacht af van de persoonlijke ontwikkeling die de hoofdpersonages doormaken. Wel etaleert Bouke Billiet het lef om verschillende genres aan te pakken, en om verhalen te blijven vertellen. In se zijn we volgens Billiet trouwens allemaal vertellers, tot we naar onze ouders gaan luisteren en ophouden met “die flauwekul: wanneer [we] dat doen, is alles verloren, en daarom zijn schrijvers de gevaarlijkste figuren die er zijn, want ze hebben nooit leren luisteren, ze blijven altijd kinds en ongehoorzaam.”

Kritisch en ongehoorzaam, dat is Billiet in ieder geval. Maar om écht gevaarlijk te worden, moet hij zijn tempo nog wat opdrijven en zijn personages levensechter boetseren.

LISE DELABIE

BOUKE BILLIET, *Wij waren Trojanen*, Wereldbibliotheek, Amsterdam, 2015, 320 p; *In de naam van TienKamelen*, 2012, 231 p.